

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac
de ejus voluntate, & Providentia

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. III. An detur in Deo potentia intellectione distincta?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77232)

is: conceptus verò naturæ, saltem explicitus, non est communis, & transcendentalis, sed proprius ac specialis; unde sicut ratio entis creati, quamvis per se primò concipiatur in homine; quia tamen est transcendens, & communis omni creaturæ, humanam naturam non constituit: ita nec ratio entis, seu substantiæ immaterialis, constituit naturam divinam, quia similiter se habet per modum transcendentis increati, & est communis omnibus perfectionibus & formalitatibus divinis.

ARTICVLVS III.

An detur in Deo potentia intellectiva, virtualiter ab intellectione distincta?

§. I.

Proponitur status difficultatis, & sententia negativa præferitur.

61. **S**uppono primò ex Tractatu de Trinitate: Intellectum divinum, ut est in Patre, & ut modificatum per relationem paternitatis, habere rationem potentia generativæ Filij, seu principij quo generationis Verbi divini.

Suppono secundo ex dicendis in Tractatu de scientia Dei: Intellectum Dei practicum, ut motum & applicatum à voluntate divina, habere in Deo rationem potentia executivæ, & producere res ad extra per actum imperij, formaliter immanentem, & virtualiter transeuntem, ut ibidem ostendimus: unde solum difficultas est, an ratio potentia salvetur in intellectu divino, per ordinem ad intellectionem essentialem.

Suppono tertio: Non esse questionem de potentia realiter productiva actus intelligendi, & realiter, vel ex natura rei ab illo distincta (hæc enim involvit imperfectionem, & repugnat actui purissimo) sed de potentia ab actu virtualiter solum distincta, id est, distinctione rationis habente fundamentum in Deo, & non solum in nostro modo concipiendi res divinas per analogias ad res creatas. His præmissis.

62. **D**ico: Non dari in Deo potentiam intellectivam, respectu divinæ intellectionis essentialis, ab ea virtualiter distinctam. Est contra Corneio infra quæst. 14. Aravium 12. Metaph. quæst. 1. art. 2. & quosdam alios recentiores Thomistas.

Probatur primò ex D. Thoma 1. contra Gentes cap. 45. ratione 4. ubi negat in Deo potentiam intelligendi, & solum concedit actum. Item 2. libro cap. 10. & in hac parte quæst. 25. art. 1. ad 3. & 41. art. 3. ad 4. in ordine ad actus essentialis intelligendi & volendi, docet dari potentiam in Deo secundum modum significandi tantum: id est secundum nostrum modum concipiendi res divinas, per analogiam ad res creatas: Ergo ex D. Thoma, non debet admitti in Deo potentia intellectiva, virtualiter ab intellectione essentiali distincta, id est distinctione rationis cum fundamento in re.

63. **P**robatur secundo ratione: Intellectio essentialis in Deo, non distinguitur virtualiter ab ejus intellectu: Ergo non potest admitti in Deo potentia intellectiva, virtualiter ab intellectione essentiali distincta, seu virtuale principium intellectionis essentialis. Consequentia patet, Antecedens probatur ex fundamentis supra statutis, agentes de constitutivo divinæ naturæ: nam (ut

Tom. I,

A ibidem exposuimus) ea solum distinguntur virtualiter in Deo, quæ æquivalent pluribus rationibus, aut perfectionibus, distinctis in creaturis ex genere suo, & ad diversas lineas pertinentibus, id est diversa objecta formalia respicientibus: At intellectus & intellectio, in rebus creatis non distinguntur ex genere suo, nec ad diversas lineas pertinent; cum idem objectum formale respiciant, sed tantum differunt ex limitatione & potentialitate creaturæ, quæ non est tantæ perfectionis & puritatis, ut possit sibi realiter identificare suam ultimam actualitatem: Ergo intellectus & intellectio essentialis, non distinguntur in Deo virtualiter.

B Probatur tertio: Non est fundamentum in Deo, ut illius intellectus potentialis concipiatur: Sed principium proximum virtuale intellectionis, ut potentiale concipitur: Ergo non est fundamentum in Deo, ut illius intellectus concipiatur, ut principium virtuale proximum intellectionis. Major patet, Minor probatur. Principium virtuale proximum intellectionis, concipitur ut determinabile per intellectionem, & per illam perfectibile, tanquam per actualitatem: Sed determinabile per actum, & per illum perfectibile, potentiale est, vel ut potentiale intelligitur: Ergo principium virtuale proximum intellectionis, ut potentiale concipitur.

C Dices, Intellectum divinum non concipi ut potentialem & imperfectum, quia licet concipiatur sine expressione ultimæ actualitatis, implicite tamen illam includit, sicut divina essentia, sine attributorum expressione intellecta, non concipitur ut potentialis & imperfecta, eo quod illa implicite contineat, sicut ens suas proprietates.

Sed contra: Principium virtuale non continens actu implicite actualem operationem, est implicite potentiale: Ergo non continens actu explicitè actualem operationem, erit saltem explicitè potentiale, & consequenter imperfectum quoad explicitum.

D Præterea, expressio ultimæ actualitatis propriæ lineæ, debetur cuilibet perfectioni divinæ; ac proinde concepta sine illius expressione, ut potentialis intelligitur: Sed actualis intellectio est ultima actualitas in genere & lineæ intelligibili, attributa verò non pertinent ad lineam essentialis & naturæ: Ergo quamvis divina essentia, sine attributorum expressione intellecta, absque ulla potentialitate concipiatur, intellectus tamen divinus potentialis concipitur, quando intelligitur sine expressione actualis intellectionis. Minor patet, Major autem, in qua solum est difficultas, sic potest suaderi. Perfectiones divinæ, cum sint actus purissimi, sunt à nobis constituendæ modo imaginabili purissimo, & perfectissimo: Sed perfectior ac purior concipitur divina perfectio, quando intelligitur, ut exprimens ultimam suæ lineæ actualitatem, quam dum intelligitur, ut eam solum implicite continens: Ergo quælibet perfectio in Deo, expressione ultimæ actualitatis propriæ lineæ, constituenda est.

E Confirmatur: Intellectus divinus debet concipi tam actualis, ut nulla creatura illo actualior sit conceptibilis: Sed nisi concipiatur, ut exprimens actualem intellectionem, aliqua creatura, illo actualior concipietur: Ergo petit concipi à nobis ut metaphysicè constitutus expressione actualis intellectionis. Major constat, Minor probatur. Actualis intellectio creata, actualior intelligitur in linea intelligibili, omni non exprimente actualem

H ij

lem intellectionem: Ergo nisi intellectus divinus concipiatur constitutus expressione intellectionis actualis, erit conceptibilis perfectio aliqua creata, actualior intellectu divino.

66. Denique suadetur conclusio: Vt intellectus divinus haberet rationem potentiae, ex parte rei conceptae, & non solum ex modo nostro significandi; & concipiendi res divinas per similitudinem & analogiam ad creatas, deberet esse fundamentum in Deo, ut illius intellectus conciperetur per modum principij, & causa influentis in divinam intellectionem: Sed non est tale fundamentum in Deo: Ergo &c. Major constat, de ratione enim potentiae intellectivae, est influere per modum principij & causae in actualem intellectionem. Minor autem probatur. In Deo non est fundamentum ut illius intellectioni aliqua imperfectio à nobis tribuatur: Sed concipi intellectum divinum, ut causam intellectionis, & hanc ut ab illo causatam, est concipi ut imperfectam; dependere enim & causari, maxima imperfectio est: Ergo in Deo non est fundamentum ut illius intellectus concipiatur à nobis, ut intellectionis causa, & ejus intellectio, ut ab intellectu causata.

Confirmatur: Non minor imperfectio est intellectionem divinam esse ratione nostrâ causatam ab intellectu, quam ratione nostrâ cum illo componere: Sed in Deo non est fundamentum, ut ratione nostrâ Dei intellectio cum intellectu componat: aliâs Deus esset capax compositionis metaphysicae, quae actui puro repugnat, ut ostendemus infra, quando agemus de simplicitate Dei: Ergo non est fundamentum in Deo concipiendi ejus intellectum, per modum principij & causae influentis in divinam intellectionem.

*Disp. 4
art. 1.*

§. II.

Solvuntur objectiones.

67. **O**bjicies primò: Quae differunt definitione, distinguuntur virtualiter in Deo: Sed natura intellectiva, intellectus, & intellectio in Deo, definitione differunt; natura enim definitur principium radicale intelligendi & operandi; intellectus, facultas proxima ad intelligendum; & intellectio, ultima actualitas lineae intellectualis: Ergo illa distinguuntur in Deo virtualiter, ac proinde in ipso admittenda est potentia intellectiva, virtualiter ab intellectione essentiali distincta.
68. Respondetur primò, negando absolute Majorem, nam essentia & natura definitione differunt, cum illa per ordinem ad esse, haec autem per ordinem ad operationem definiatur, & tamen virtualiter non distinguuntur in Deo, aliâs (ut supra arguebamus) primum Dei attributum, esset conceptus naturae.
- Respondetur secundò, distinguendo Majorem: quae differunt definitione adaequatâ, concedo: inadaequatâ, nego. Similiter distinguo Minorem: in Deo natura intellectiva, intellectus, & intellectio differunt; definitione adaequatâ, nego: inadaequatâ, concedo.
69. Explicatur: Natura intellectiva, intellectus, intellectio, species, & objectum, cum ad eandem lineam intellectualem pertineant, identificantur in Deo sine ulla distinctione, etiam virtuali; & distinguuntur solum penes diversa munia inadaequata quae praestant, & per analogiam ad creaturam, in quibus haec, ratione limitatio-

nis & potentialitatis creaturae, realiter distinguuntur: Unde si natura divina, adaequatè & ut est in se, ac prout à divino intellectu concipitur, definiretur, cum illa sit actus purissimus & infinitus, in tali definitione, deberet ingredi formalissimè ipsum intelligere actualissimum, aliâque formalitates ad lineam intellectualem spectantes: Sed quia à nobis natura divina, inadaequatè definitur, sicut inadaequatè & imperfectè cognoscitur, ideo in ejus definitione tantum exprimitur munus radices, & causae virtualis, quod gerit essentia divina respectu attributorum, non autem ratio intellectus, vel intellectionis, aut speciei; quamvis haec omnia spectent ad eandem lineam, & divinam naturam constituunt.

B Objicies secundò: Potentia intellectiva, virtualiter ab actuali intellectione distincta, nullam dicit imperfectiorem: Ergo est in Deo admittenda. Consequentia patet, Antecedens autem ostenditur primò. Eo ipso quod principium intellectionis, sit cum illa identificatum omni identitate reali, est infinita perfectionis, & supremæ actualitatis: haec enim non possunt realiter identificari, nisi in ente infinito, & actu purissimo: Ergo potentia intellectiva, virtualiter tantum ab actuali intellectione distincta, nullam dicit imperfectiorem.

C Confirmatur: Potentia intellectiva virtualiter tantum ab actuali intellectione distincta, non caret actuali intellectione, nisi tantum quoad explicitum, cum inclusione implicita illius: Sed carentia actualitatis tantum quoad explicitum, cum inclusione implicita illius, imperfectiorem potentialitatis non dicit: Ergo potentia intellectiva virtualiter ab actuali intellectione distincta, nullam dicit imperfectiorem.

Secundò probatur idem Antecedens principale: Principium virtuale volitionis essentialis, seu natura intellectualis quae sit radicaliter tantum volitiva, admittitur in Deo sine ulla imperfectiorem: Ergo pariter principium virtuale proximum aut radicale intellectionis essentialis, nullam in Deo imperfectiorem importat.

D Respondeo negando Antecedens: ad cujus primam probationem, nego etiam Antecedens: ut enim supra ostendimus, de ratione actus purissimi & infiniti est, ut omnes formalitates ad eandem lineam spectantes, identificentur sine distinctione etiam virtuali: unde cum natura intelligens, vis proximè intellectiva, & actualis intellectio, ad eandem lineam intellectualem pertineant; ponere in Deo potentiam intellectivam, virtualiter ab ejus natura, & actuali intellectione distinctam, aliquam dicit imperfectiorem, actui purissimo repugnantem. Ex quo patet responsio ad confirmationem, Minor enim neganda est, quia (ut supra ostendimus) expressio ultimae actualitatis propriae lineae, debetur cuilibet perfectioni divinae: alioquin, ut ibidem arguebamus, daretur aliqua creatura, quae in suo conceptu, majorem actualitatem exprimeret, quam divina perfectio.

E Ad secundam probationem principalis Antecedentis, patet etiam responsio: concesso enim Antecedente, consequentia & paritas neganda est. Ratio disparitatis est, quia volitio, cum sit inclinatio consequens ad naturam intellectualem, eamque veluti modificans, & trahens ad aliam lineam, virtualiter distinguitur in Deo à natura, secus autem principium virtuale proximum aut radicale intellectionis; cum haec sint

intra eandem lineam : non repugnat autem divinae naturae, quod, nostro modo intelligendi, se habeat ut radix alterius operationis in alia linea; bene tamen quod intra eandem lineam, distinguantur conceptus actus primi & secundi, & principij radicalis & proximi, quia esset in illo genere destruere rationem actus purissimi.

73. Instabis : Scientia, sapientia, prudentia, ars, & intellectus principiorum, pertinent ad eandem lineam intelligendi, & tamen distinguuntur virtualiter, & attributaliter à divina natura : Ergo quamvis natura intelligens, vis proxima intelligendi, & actualis intellectio, sint intra eandem lineam, hoc tamen non obstat, quin ea virtualiter distinguantur.

Respondeo scientiam, sapientiam, prudentiam, artem, & intellectum principiorum esse in eadem linea generice cum divina natura, nempe in linea intellectuali, quae divisibilis est per peculiare modos intelligendi; non autem in eadem linea specificè; & ideo inconveniens non est, quod distinguantur à divina natura, & haec sit virtuale illorum principium : intellectum autem & intellectionem actualem, esse in eadem linea specificè, ac proinde astruere intellectum in Deo, qui sit virtuale principium intellectionis, absque potentialitate, & consequenter absque imperfectione nemo potest. Ratio autem ob quam intellectus & intellectio, sint intra eandem lineam specificam : secus autem scientia, sapientia, prudentia, ars, ac intellectus principiorum, est quia identitas vel diversitas specificae lineae divinarum perfectionum, attenditur & desumitur ex identitate, vel diversitate objecti formalis : intellectus autem, & intellectio essentialis in Deo, idem objectum formale respiciunt, nempe essentiam divinam, ut habet rationem primi veri, & primi intelligibilis : secus autem intellectus principiorum, sapientia, scientia, prudentia, & ars; habitus enim principiorum attingit essentiam divinam, ut immediate in se cognoscibilem, scientia ut habet rationem causae simpliciter, sapientia ut habet rationem causae altissimae, prudentia & ars ut est ratio agibilibus & factibilibus, ut latius exponemus in Tractatu de scientia Dei.

Disp. 1.
art. 2.
74.

Objicies tertio : Datur in Deo potentia ad actus notionales, v. g. ad generationem & spirationem, ut expressè docet D. Thomas 1. p. qu. 41. art. 4. Item idem S. Doctor eadem parte qu. 25. art. 1. admittit in Deo potentiam operativam ad extra, & productivam creaturarum : Ergo similiter potest in Deo admitti potentia intellectiva, virtualiter ab intellectione essentiali distincta. Consequentia videtur manifesta, tum ex paritate rationis, tum quia potentia operativa ad extra, est intra eandem lineam cum operatione actuali : Ergo similiter quamvis potentia intellectiva sit ejusdem lineae cum intellectione actuali, constitui debet in Deo, ut virtualiter ab illa distincta.

Respondeo intellectum & voluntatem in Deo, posse dupliciter comparari : Primo in ordine ad actus intelligendi & volendi, quatenus essentialis sunt, & prout respiciunt essentiam divinam, per modum objecti specificativi : Secundo in ordine ad eosdem actus, ut notionales sunt, id est, ut tangentes & connotantes personas procedentes, & productas. Si hoc secundo modo considerentur, habent in Deo rationem potentiae generativae, & spirativae : quia sicut datur potentia

A ad terminum procedentem & productum, ita & ad actum notionalem, formaliter quae talis est, & ut connotat personam divinam productam : secus autem si considerentur primo modo, quia sub hac ratione, ab intellectione & volitione essentiali, ne virtualiter quidem distinguuntur.

Ad aliud exemplum de potentia ad extra operativa, similiter dicendum est, quod ad actionem creaturarum productivam, ut formaliter tangit terminum factum, & ad extra productum, vel producendum, datur principium & potentia, sicut ad ipsum terminum : quia sub hac formalitate, & connotatione, virtualiter distinguitur ab intellectu, & voluntate, quae ut dicemus in Tractatu de scientia Dei, sunt in Deo potentia ad extra operativa, & producant res ad extra per actum imperij. Ad ipsam vero actionem, in sua entitate & actualitate, & ut praecise actus secundus est, non datur potentia in Deo, nisi secundum modum intelligendi & significandi, & non ex parte rei conceptae, ut expressè docet S. Doctor infra qu. 25. art. 1. ad 3. his verbis : *Dicendum quod potentia in rebus creatis, non solum est principium actionis, sed effectus : sic igitur in Deo salvatur ratio potentiae, quantum ad hoc quod est principium effectus, non quantum ad hoc quod est principium actionis, nisi forte secundum modum intelligendi &c.*

C Objicies quarto : D. Thomas in 1. dist. 7. qu. 1. art. 1. ad 2. dicit quod inter essentiam & operationem, cadit virtus media, differens ab utraque, in creaturis realiter, in Deo ratione tantum. Ergo ex D. Thoma inter essentiam divinam & intellectionem, quae est operatio, mediat facultas proximè intellectiva, virtualiter ab utraque distincta.

Respondent aliqui, D. Thomam loqui de distinctione ex modo significandi, & rationis ratiocinantis; non autem ex parte rei significatae, & rationis ratiocinatae, quae virtualis appellatur.

D Sed meliùs respondetur, D. Thomam ibi manifestè loqui de potentia divina, ut notionalis est, & ut respicit actum generandi : sub qua ratione virtualiter distinguitur à natura divina, ratione connotationis quam dicit ad terminum, seu personam productam, ut antea exposuimus; ac proinde sub hac ratione, veluti mediat inter essentiam & actum notionalem. Unde post verba in argumento relata, addit : *Et talis actus est generare, & ideo secundum modum intelligendi, natura non est principium ipsius, nisi mediante potentia.* Quibus verbis manifestè declarat, se loqui de intellectu divino, per ordinem ad actum notionalem.

ARTICVLVS IV.

An in divino intellectu salvetur formalitas speciei, & habitus?

§. I.

Vtraque difficultas resolvitur.

Dico primò : Salvati in Deo formaliter rationem speciei intelligibilis. Est contra Suarezem disp. 30. Metaph. sect. 15. Herice tract. de scientia Dei, disp. 2. & alios recentiores.

Probatum primò conclusio ex D. Thoma infra quaest. 14. art. 2. ubi docet quod *Deus se per seipsum intelligit* : id est se ut objectum, per seipsum